

(א) פ'י מסרין האבק מעליהן. ערוך. (ב) וסוכה מד: א, (ג) שם ע"ז ג: (ד) ג'נהדר' קיג.], (ה) ויקרא(כה, 0 (דף דף ד:), (ז) ז"ל שם, (ח) רמ"א,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אף כל כי כל הני פטרי פדרט ילא קשקוש כי: (ב) ד"ה לא יקשקש וכו' וה"ה לעיור הקי"ד ואח"כ מהי"ד מדרבנן כל הני מדרבנן (אבל מלחומי' כי: (ג) ד"ה פתומי פילי כו' י"צ עי פפשי"י פ"ד דסוכה דף מד ע"ב: (ד) תובי ד"ה אין כי: (ה) וכו' איתא הניכסה בפר"ח חד אמר:

גליון הש"ס

^{גב' מנין לעידור ולקישקוש ולניכוס נ"ל נעמי':}

מוסף רש"י

מלסקל להשליך אגניס לחון (סוכה מד:). אברויי אילני: ממ (וחקלל כג) ונכא אומס תכרובתס, נקוב העפר שעל הכרטיס ולחיון שיהא דך ומיחוס והאילן משפית. קך שמפתי. לישנא אחרינא להכריח את האילן ולהשמיח (סוכה טו). סתומי פילי. שהשקיס מגוליס וברך לכסותם שלא יבש האילן, וחזומי אילני הוא שלא ימות ואינו עשה להשיבו את לקימין ערי. פילי, כקעיס (טו).

רבינו חננאל

תולדות לא אסר. שמעינן לה, מוכתיב שדך לא תורע וברמך לא תמור. מכדי (וריעה) [ומירה] בכלל (ומירה) [וריעה] הכי, רבין שזומר ועווק צומה, ובצירה בכלל קצירה, למאי הלכתא כח' רחמנא, ללמדך דאתה תולדות מיחייב בשביעית, אתולדות אחורייתא לא מיחייב. איני, והתייא שדך לא תורע וברמך לא גוני, אין לי שחייב בשביעית אלא זורע וזומר לבד, מנין למנכס ולעודר ולמכסה, ת"ל שדך לא, פי' הוה ליה למכתב לא תורע, ואנא דיענא דאין זריעה אלא שבה. שדך דכתב רחמנא למה לי, לרבות כל מלאכות שבהרה. מנין שאין מובלין ואין מפרקין ואין מאבקין ואין מעשנין, ת"ל כרמך לא, לרבות כל מלאכות שבהרס שאסורות. קתני מיהא דמנכס אסור בשביעית ופרקינן האי איסורא מדרבנן הוא, וקרא אסמכתא כו'. יכול לא יקשקש תחת הזיתים, ולא יעדר תחת הגפנים, ולא ימלא נקעים מים, ולא יעשה עוניאות לגפנים בין

משקין בית השלחין

תולדות. כגון משקה זרעים שלא היה צמסכן לה אסר רחמנא: **זמירה בכלל זריעה**. שדרכו של זומר לזמוחי פירי כזרע. בצירה בענבים כקצירה בתצואה וקצירה אכ מלאכה היא צפ' כלל גדול (שנת דף עג.). בצירה בכלל קצירה דשניהם חותמין: **זימור**. מחמך ענפים יבשין של גפן: **עידור**.

שחופר תחת הגפנים לרפויי **ארעא**: **ריסוח**. בעשזיס שחומך הרעים מן הטובזיס. ולא היינו ניוכש דמעקר העיקרים מן הקרקע דלזה אין עוקרין אלא **חומכין** למעלה: **תלמוד לומר שדך לא כרמך לא**. מדלל כתיב לא מורע שדך לא מזומר כרמך אלא שדך לא **תורע כרמך לא** תזומר לא תזמור לא תזמור^ט משמע שדך לא **כרמך לא**: **מקרסמין**. היינו זימור אלא שקרסוס שייך בצילנות: **מזרדין**. מחמך ענפים יבשים ולמים לפי שיש לאילן ענפים יומר מדאי: **מפסגין**. סומכים האילן שהוא רענן יותר מדאי: **מוזלין**. מניחים זבל בעיקרי האילן: **מפרקין**. אגניס שעל עיקרי האילן: **מאנקים**. שששעו נראין ומכסין אותו באצק: **מעשנין**. עושין עשן תחת האילן כדי שיגשרו התולעים שעליו: **ישקש**. היינו עידור אלא שעידור בגפנים וקשקוש ציזמים: **עוגיוס**. חופר גומא תחת הגפן ליתן צו מים: **זריעה בכלל היסא**. וצשנה השביעית צנת שצמון **וכרס**. כגון כל הני (א) פרטי ילא קשקוש ועידור ומיס כקעיס ועוגיות שאינן צשניהן כו': **לא יקשקש סחא הויסאי ולא יעדר כו'**. ואס תקשי הא אסר עידור לעיל קא מרין לקמין^י צעוגיות הא צחדתי והא צעמיקי והוא הדין לעידור: (ט) **כל הני מדרבנן**. אכל מדאורייתא לא הוי אלא זמירה וצזירה כדאמרינן לעיל הני אין מידי אחרינא לא: **מלסקל להניא אגניס מן הכרס**: (א) **סומי פילי**. שסמסם כקעיס של אילן: **שרי**. דאית ציה משוס פסידא: **אברויי אילני אסור**. דהוי משוס רווחא. והאי דשרי קשקוש היינו סומוי פילי והאי דאסרי היינו אברויי אילני: **כל מקוס שנאמר כלל צעשה ופרט כלל תעשה**. כגון הכא דכתיב (ויקרא כה) וצשנה השביעית צנת שצמון יאה לארין כלל היינו עשה שדך לא מורע לא וכרמך לא תזמור פרט היינו לא **תעשה**: **אין דנין אוסו בכלל ופרט וכלל**. ואף על גב דכתיב כלל צתריה כגון הכא דכתיב צתריה ^י צנת שצמון כלומר אין לו דין דשאר כלל ופרט וכלל שצמוצין כולן צעשה או איתא דן אלא כעין ופרט וכלל אי איתא דן אלא כעין הפרט דמרבי כל מידי דדמי לפרט אלא דיינינן ליה בכלל ופרט הואיל דנשמתה משאר כלל ופרט וכלל אמרינן אין בכלל אלא מה שצפרט הני אין מידי אחרינא לא: **דכולי ענמא לים להו דרבין כו'** מאן דאמר לוקה שפיר.

מועד קטן

ג.

אף כלא שבשדה ושכברם. וכל הני עצודות דלעיל נוהגות צין צשדה וצין כרסס ואפילו שיש מהן שאין עתה נוהגין כן י"ל שצמקומן היו עושין כך ורגילין לעשותן צשדה וצכרס: **אין דנין אותו בכלל** **ופרט ובכ"ל**. הכי הוה שמיע ליה לר' אילעא דכיון דהפרט

צלא תעשה הכלל האחרון אינו מוציא הפרט ממשמעוטיה ואינו כלל ופרט וכלל דיינינן ליה בכלל ופרט ולא נהירא לי דמנלן דרבי אילעא ס"ל הכי אימא דהפרט שהוא צלא תעשה צטל אצל הכלל עומד צמקומו לפי דרביו ועוד לפי לשון זה קשה לי אמאי תיך דכולי ענמא לית להו דר' אצין והא הוה מני לתרזוי דכולי ענמא אית להו דככל מקוס סוגיית הש"ס היא דכיון דמני למימר דכולי ענמא אית להו סצרת האמורא לא מתרזין אית להו ולימא לא דכולי ענמא אית להו דרבי אצין מאן דאמר אינו לוקה שפיר ומאן דאמר לוקה סצירה ליה כי הך צרייתא דמפאך ליה לתולדות מקרא וקסצר לאו אסמכתא הוא אלא דרשה גמורה היא ולי נראה דהא לימא צדר' אצין אמר ר' אילעא וכו' קאזיל צכה"ג. דליכא הכא אלא כלל ופרט כלל צתרא לא חשיב כיון דהאי כלל צקרא אחרינא וחשיב בכלל המרוחק זה מזה כיון דלא הוו צחד קרא דהכי מוכח צפ"ק דפסחים (דף ו: 1 וסס) דאיכא לנמאן דאמר כיון דהוו צתרי קראי לא מיצטרפי למיחוי כלל ופרט וכלל והכא נמי לא הוי אלא כלל ופרט והכי איכא ⁽¹⁾ הגירסא ⁽²⁾ [צירושלמי דכלאיס] צפ"ח חד אמר לוקה סצר לה כרבי אילעא דאינו נדון בכלל ופרט כיון דהפרט צלא תעשה הפרט צטל והכלל צמקומו עומד ולפיך אמר כל המורש צשביעית לוקה וחד אמר המורש צשביעית אינו לוקה לא סצר לה דר' אילעא אלא דנין אותו בכלל ופרט הני אין מידי אחרינא לא ודמי לה דכולוהו אית להו דרבי אילעא מאן דאמר לוקה שפיר ומאן דאמר אינו לוקה מכדי זמירה בכלל ופרט כלל כו' ואס נפשך לומר לנמאן דאמר לוקה אמאי כחז רחמנא זמירה וצזירה שמא קסצר ללאו יתירא אחי אי נמי קסצר כרס משדה לא הוה יליף הלכך הוצרך למיכתב צין צשדה צין צכרס:

קצירה למאי הלכתא כתביניהו רחמנא למימר דאהני תולדות הוא דמיחייב אתולדה אחרינא לא מיחייב ולא והתניא שדך לא תורע וכרמך לא תזמור אין לי אלא זירוע וזימור * מנין לעידור ולקישקוש ולכיסוח ת"ל שדך לא כרמך לא לא כל מלאכה שבשדך ולא כל מלאכה שבכרמך ומנין שאין מקרסמין ואין מזרדין ואין מפסגין באילן ת"ל שדך לא כרמך לא כל מלאכה שבשדך באילן ת"ל שדך לא כרמך לא כל מלאכה שבכרמך לא יבול לא יקשקש תחת הזיתים ולא יעדר תחת הגפנים ולא ימלא נקעים מים ולא יעשה עוגיות לגפנים ולמה יצתה להקיש אליה לומר לך מה זריעה מיוחדת עבודה שבשדה ושכברם אף כל שהיא עבודה שבשדה ושכברם מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא **כי**

כדאמר דדרשנין בכלל ופרט וכלל: **אחרינא לא**. להכי מורש אינו לוקה: **כי**

^{[א] נראה דחסי דכדמי רבינו י"ל אינו הוא כמי השביעית משמטנה וכו' מלשקש ומשנין מרי קשקושי.}
^{[ב] ד"ה אין דנין צנס רבינו לפי מה שהגיה הב"ח והדין עמו דלאו צירושלמי שם הצרכה הניכסה כמו הש"ס כאן ע"ש.}

עין משפט

גר מצוה

אז א מיי פ"א מהלכות שמיטה הלכה ז ג:

בז א ג ד מיי שם הלכה ז ה:

יז ה מיי שם הלכה ז: יח ו ז מיי שם הל' ע:

יט ה מיי שם הלכה ג:

כ ט י מיי שם הל' ז: כא כ מיי שם הל' ד:

תורה אור השלם

1. ובשנה השביעית שבת שבתין ויהי לארץ שבת לך שדך לא תורע וברמך לא תמור: את ספתי קצירך לא תקצור ואת ענבי תורך לא תבצר שנת שבתין ויהי לארץ: ויקרא כה ו-ה 2. והשביעית תשמטנה ונטשתה ואכלו אביני עפרך ויתקם תאכל חזת השדה בן תעשה לברמך לחי'ת: שמות כו יא

רבינו חננאל (המשך)

חד לאברויי אילני, כלומי, להפרות האילן, כגון גידום שאמי' במס' ע"ז ואסור, וחד לסתומי פילי, לטתום איתמר ושרי, איתמר החורש בשביעית ר' יוחנן ור' אלעזר, חד אמר לוקה, סבר לה כו' אלעזר דא' מקום שאתה מוצא כלל בעשה, כגון ובשנה השביעית שבת וגו' שבת לה, ררי כלל כל מלאכות שביעית, ועוד פרט בלא תעשה, שנאמר שדך לא תורע וברמך לא תמור, אמר ר' אילנא, כי האי גונתא אין דנין אותו בכלל ופרט, ונאמר אין בכלל אלא מה שבפרט, זריעה וחיירה קצירה ובצירה אין מידי אחרינא לא. אלא הריני דן בכלל ופרט וכלל שנאמר ואת ענבי תורך לא תבצר שנת שבתין יהיה לארין, ומרבה כל מלאכה, ואפילו החורש בשביעית לוקה, וחד אמר, החורש בשביעית אינו לוקה, לא סבר לה דר' אילנא (דא') [ואמר] דנין אותו בכלל ופרט. הני אין, כלומר אלו בלבד המפורשין הם במלקות מידי אחרינא לא. [ו]נדחתי, לא דכולי עלמא אית להו דר' אילנא, מאן דאמר לוקה שפיר. ומאן דאמר אינו לוקה, מכדי זמירה בכלל זריעה ובצירה כו'. ירושלמי בשביעית פרוק ב', מיבלין, מעברין היבלת. מפרקין, בעלין. מאבקין, עושין לחן אבק. מעשנין, מתניין. מזהמין ומתליעין בשביעית, מה בין זוהם לעושה ביה, מהוהם אינו אלא כמושיב שומר. עושה ביה מיציג עליה, והיא גדילה מחמתו. מה בין מחפה באבנים ובתכן ובקש שהוא מותר, למחפה בעפר שאסור, המחפה בקש ובתכן [וב]אבנים, אינו אלא כמושיב שומר. המחפה בעפר, עושה לו טינא והיא גדילה מחמתו.

^{[ג] ירמט רבינו הובא בתוס'}
^{[א] לומר דעבודת אילנות הן ולא עבודת שדות (וריעים) [וכרמים]. והלכך שרי קשקוש בשביעית. פי' (א) הרי קישקושי הוו דעבודת אילנות הן ולא עבודת שדות וכרמים, אף כל עבודת שדות וכרמים, למעוטי קישקוש ועידור וביקוע ועישות}